Politisk kronik

UDLANDET

Juli 1974

1. – Argentinas præsident 1946–55 og siden okt. 1973, general Juan Domingo Peron, afgår ved døden i en alder af 78 år. Han efterfølges af sin hustru, den 43-årige Maria Estela (kaldet Isabel) Martinez de Peron, der samtidig med at Peron 23/9 73 blev valgt til præsident blev vicepræsident.

Efter at general Pinochet, lederen af 4 mands juntaen, der 11/9 73 tog magten i Chile, ved et dekret af 26/6 er blevet udnævnt til præsident (»øverste statschef«), træder regeringen tilbage. Pinochet fortsætter som leder af juntaen, og de øvrige 3 medlemmer bliver præsidentens stedfortrædere. – 10. Pinochets nye regering består af 17 medlemmer, heraf 3 civile, nemlig økonomi-, finans- og koordinationsministeren, og 14 høje officerer. 7 af ministrene havde sæde i den foregående regering. Ny er bl. a. general César Benavides Escobar, der bliver indenrigsminister, medens forsvarsministeren, general Oscar Bonilla, og udenrigsministeren, viceadmiral Patricio Carbajal Prado, beklædte andre poster i den afgåede regering. – 18. Juntaen er kommet i konflikt med partiet De kristelige demokrater, efter at dettes leder Patricio Aylwin har protesteret imod, at juntaen har lukket partiets radiostation. En talsmand for juntaen udtaler, at regeringen er rede til at tage alle nødvendige midler i brug for at få forbudet mod politisk virksomhed overholdt.

Befrielsesfronten i den ethiopiske provins Eritrea udsender i Rom en erklæring om, at Eritreas folk venter en virkelig politisk ændring og anerkendelse af realiteten i den kamp for uafhængighed, der er ført gennem de sidste 13 år. – 2. Ethiopiens væbnede styrker besætter bankerne i Addis Abeba. – 3. Efter et møde med De væbnede styrkers komité nedsætter kejser Haile Selassie en parlamentarisk kommission til at udarbejde en forfatningsændring, hvorefter ministerpræsidenten skal være ansvarlig over for parlamentet og ikke som hidtil over for kejseren. Endvidere dekreteres amnesti for alle politiske fanger. Forfatningsreformen kræves gennemført øjeblikkelig, og parlamentet skal derfor ikke hjemsendes på ferie. – Generalmajor Aman Andom (der er fra Eritrea), der har kritiseret regeringen, forfremmes til generalløjtnant og øverstkommanderende for de væbnede styrker i stedet for general Wolde Selassie Bereke. – 4. I en radioudsendelse meddeles, at kejseren har opfordret alle dem, som de væbnede styrker har krævet anholdt, til at melde sig (se 28/6) og at chefen for kejserens livgarde har erklæret, at garden er fuldt ud solidarisk med De væbnede styrkers bevægelse og godkender alle dens handlinger på betingelse af, at kejseren personlig forbliver ukrænkelig. – 9. De væbnede styrkers komité udsender en programerklæring. Foruden hurtig gennemførelse af en ny forfatning kræves bl. a. afskaffelse af forældede institutioner og sædvaner samt økonomiske reformer. – 13. meddeles at de væbnede styrker har fået fat i praktisk taget alle de ledende personligheder, som de ønsker at stille for retten. Deres antal opgives til 82. – 14. I en radioudsendelse meddeler de væbnede styrker, at de ikke vil vende tilbage til kasernerne før der er gennemført en fuldstændig udrensning i administrationen. – 16. Forsvarsminister, general Abiye Abebe, der er kejserens svigersøn, tilbageholdes af De væbnede styrkers komité. – 17. De væbnede styrkers komité arresterer guvernøren i Eritrea, general Debebe Haile Mariam, borgmesteren i Asmara og 5 andre embedsmænd, tager magten i provinshovedsta-

den og indfører udgangsforbud. – 22. Kejseren afskediger ministerpræsident Endalkatchew Makonnen og udnævner Mikhail Imru, hidtil minister for økonomiske og sociale anliggender, til ny ministerpræsident. – 24. De væbnede styrkers komité meddeler, at der vil blive skredet ind mod Makonnen, fordi han har sat sig imod anholdelse af nogle af sine slægtninge og stadig har modarbejdet komiteen.

2. – Cyperns præsident, ærkebiskop Makarios anklager i et brev til præsident Phaidon Ghizikis den græske militærregering for at have til hensigt at tage magten på Cypern og dræbe ham selv og kræver øjeblikkelig tilbagetrækning af de 650 græske officerer i den græsk-cypriotiske nationalgarde. – 15. I en radioudsendelse fra Nicosia meddeles, at nationalgarden har grebet ind for at standse indbyrdeskrigen mellem de græske cyprioter og er herre over situationen. Det understreges, at det drejer sig om et indre græsk-cypriotisk anliggende og ikke berører forholdet til det tyrkiske mindretal på øen. Nicos Sampson, bladudgiver og leder af Det progressive parti, tidl. EOKA-terrorist og som sådan dømt til døden i juni 1957, udråbes som præsident. – 16. Makarios, som den foregående dag i radioudsendelserne fra Nicosia var blevet erklæret død, taler i en hemmelig sender fra sin fødeby Paphos. Han erklærer, at kuppet er organiseret af den græske regering og beder stormagterne og alle venligtsindede stater om hjælp mod det græske diktatur. Med en helikopter føres han til den britiske base Akrotiri og derfra med et britisk militærfly til Malta og ankommer næste dag til London. Den tyrkiske regering anklager i en note til Storbritannien den græske militærjunta for at have organiseret og understøttet statskuppet i Cypern og opfordrer med henvisning til Londonoverenskomsten af 19/2 1959 om Cypern Storbritannien som garantimagt til fælles handling med Tyrkiet. I en pressekonference erklærer min. præs. Ecevit samme dag, at Tyrkiet ikke vil affinde sig med et fait accompli, men beskytte den tyrkiske befolkningsgruppes rettigheder. NATO's gen. sekr. Joseph Luns opfordrer Grækenland og Tyrkiet til den størst mulige tilbageholdenhed. – 17. meddeles officielt, at modstanden mod den nye cypriotiske regering er ophørt, og det understreges på ny, at det tyrkiske mindretal intet har at frygte. I London mødes Makarios med premiermin. Wilson og udenrigsmin. Callaghan, der bekræfter, at den britiske regering anerkender Makarios som Cyperns valgte og lovlige præsident og vil arbejde diplomatisk for hans genindsættelse. – 17.–18. I London har den tyrkiske min. præs. Ecevit samtaler med premiermin. Wilson og udenrigsmin. Callaghan. Til stede er også den amerikanske viceudenrigsmin. Joseph Sisco. Inden sin afrejse fra London meddeler Ecevit på en pressekonference, at græske fly har landsat forstærkninger til nationalgarden på Cypern. – 18. I NATO-rådet erklærer den græske repræsentant, at hans regering er rede til at lade de græske officerer i den græsk-cypriotiske nationalgarde afløse. Den flg. dag kræver Storbritannien og Tyrkiet i rådet, at de hjemkaldte officerer ikke må erstattes med andre. – 19. Sisco fortsætter sine mæglingsbestræbelser mellem Grækenland og Tyrkiet under besøg i Athen og Ankara. I New York taler ærkebiskop Makarios i FN's sikkerhedsråd og gentager anklagerne mod den græske regering og kravet om tilbagetrækning af de græske officerer i nationalgarden. Den britiske regering opfordrer Grækenland til straks at sende repræsentanter til London for at forhandle om dette spørgsmål. – 20. Tyrkiet landsætter betydelige troppestyrker i nærheden af havnebyen Kyrenia på Cyperns nordkyst og nedkaster faldskærmssoldater i bjergegnene mellem Kyrenia og hovedstaden Nicosia. Under kampe med nationalgarden erobrer tyrkerne en korridor mellem Kyrenia og det tyrkiske kvarter i det nordlige Nicosia. Den græske regering erklærer, at den tyrkiske invasion er en klar krænkelse af internationale traktater vedr. Cypern, og Grækenland mobiliserer. FN's sikkerhedsråd vedtager enst. en resolution, der kræver standsning af krigshandlingerne på Cypern og fjernelse af alle udenlandske militære styrker, som ikke befinder sig på øen i henh. til internationale aftaler. Endvidere opfordres Storbritannien, Grækenland og Tyrkiet til ufortøvet at optage forhandlinger om genoprettelse af freden og den forfatningsmæssige regering i Cypern, og alle parter opfordres til samarbejde med FN's fredsbevarende styrke i Cypern (UNFICYP). – 21. Den græske regering truer Tyrkiet med krigserklæring, hvis kampene på Cypern ikke standses inden 48 timer. Senere samme dag accepterer

Grækenland såvel som Tyrkiet og den græsk-cypriotiske nationalgarde FN's krav om våbenstilstand, og våbenstilstanden træder i kraft 22/7 kl. 1600 GMT. – 22. Min. præs. Ecevit erklærer, at interventionen i Cypern har nået sine mål på meget kort tid: ingen vil mere være i stand til at antaste de tyrkiske cyprioters rettigheder. Ved våbenstilstandens ikrafttræden har tyrkerne erobret Kyrenia og kontrollerer vejen der forbinder Kyrenia og Nicosia, og de har sat sig fast i det tyrkiske kvarter i Nicosia. Under de to dages militære operationer har det tyrkiske luftvåben kraftigt understøttet landtropperne og bombet græsk-cypriotiske stillinger. Mange steder på øen meldes om kampe mellem græske og tyrkiske cyprioter, og tyrkiske flygtninge har søgt tilflugt i de britiske baser Dhekelia og Akrotiri. Også mange græske cyprioter er flygtet for de fremtrængende tyrkiske styrker i nord. – Gen.-sekr. Waldheim anmoder i sikkerhedsrådet alle stater, som har afgivet kontingenter til UNFICYP, om forstærkninger, da den nuv. styrke, ca. 2.300 mand fra Storbritannien, Østrig, Canada, Danmark, Finland, Irland og Sverige, ikke er tilstrækkelig til effektivt at kontrollere, at våbenstilstanden overholdes. Som følge af denne appel påtager de nævnte stater sig at sende yderligere ca. 1.400 mand. NATO-rådet udtrykker forventning om, at våbenstilstanden må føre til snarlig genoprettelse af freden og den forfatningsmæssige ordning i Cypern. Udenrigsmin. Callaghan oplyser i underhuset, at den tyrkiske ministerpræsident og den græske udenrigsminister har erklæret sig rede til sammen med Storbritannien at deltage i forhandlinger om Cypern i Genève. En talsmand for det amerikanske udenrigsministerium udtaler, at våbenstilstanden i Cypern er et resultat af forslag, som udenrigsmin. Kissinger 21/7 fremsatte over for den britiske og den græske regering, og som de to regeringer samme dag havde accepteret. Ærkebiskop Makarios har i Washington en samtale med Kissinger (ny samtale 29/7). – 23. Samtidig med det græske militærstyres fald træder også Cyperns præsident Nicos Sampson tilbage. I overensst. med forfatningen, der bestemmer, at parlamentets formand i præsidentens fraværelse skal udøve dennes funktioner, indsættes Glafkos Klerides (54) som midlertidig præsident og danner 8/8 ministerium med sig selv som udenrigs-, forsvars- og indenrigsminister. – 24. Klerides udtaler til pressen, at han betragter sig selv som midl. præsident, men han mener ikke, det ville være godt, om Makarios vendte tilbage under de nuv. omstændigheder; det skal Cyperns befolkning afgøre. – 25. Forhandlingerne mellem garantimagterne Storbritannien, Grækenland og Tyrkiet indledes i Genève under forsæde af udenrigsmin. Callaghan. Grækenland er repræsenteret ved den nye udenrigsmin. Mavros og Tyrkiet ved udenrigsmin Turan Günes. – Klerides erklærer, at den cypriotiske regering med alle midler vil modsætte sig en deling af Cypern. – 26. Klerides forcholder Tyrkiet, at det siden våbenstilstandens ikrafttræden har landsat nye tropper på Cypern og udvidet det besatte område. 27/7 meddeler Klerides, at invasionstropperne foreløbig har standset deres fremrykning, men allerede næste dag melder Cyperns radio om udvidelse af korridoren mellem Kyrenia og Nicosia. – 28. Præs. Ecevit går i en udtalelse til pressen ind for autonom forvaltning for tyrkiske og græske cyprioter; efter de sidste begivenheder kan de tyrkiske cyprioter ikke længere leve under græsk-cypriotisk forvaltning. – 29. Lederen af det tyrkiske mindretal i Cypern, vicepræsident Rauf Denktash truer med, at den tyrkiske hær kan foretage en ny militær aktion, dersom de græske cyprioter ikke holder op med at besætte tyrkisk-cypriotiske landsbyer og intimidere befolkningen. Min. præs. Ecevit erklærer, at Tyrkiet ikke er parat til øjeblikkelig tilbagetrækning af sine tropper på Cypern, men tværtimod fastholder sin ret til at føre yderligere mandskab og materiel til øen. Han er imidlertid villig til i Genève at indgå en aftale om gradvis tilbagetrækning på et belejligt tidspunkt. – Den sovjetiske delegation foreslår i sikkerhedsrådet en resolution om tilbagetrækning af alle udenlandske tropper fra Cypern. Endvidere foreslås, at sikkerhedsrådet skal sende en kontrolkommission til øen, og at den retmæssige cypriotiske regering skal deltage i Cypern-konferencen i Genève. – 30. Efter hårde forhandlinger er der på tremagtskonferencen i Genève opnået enighed om en våbenhvileaftale, der fastfryser de eksisterende militære stillinger. Ved grænsen af det tyrkiske brohoved i nord skal der oprettes en sikkerhedszone, der kun må betrædes af UNFICYP. De tyrkiske enklaver, der er besat af græske eller græsk-cypriotiske styr-

ker, skal rømmes og stilles under FN-styrkens beskyttelse, og der stilles en etapevis reduktion af tropper og krigsmateriel i udsigt. Endvidere er det bestemt, at nye forhandlinger mellem de tre garantimagter og med deltagelse af både græske og tyrkiske cyprioter skal begynde i Genève 8.8.

Statsmin. Oláfur Johannesson indgiver den islandske regerings afskedsbegæring (se 30/6), men fortsætter som forretningsministerium til ny regering er dannet. – 5. Præsident Kristján Eldjarn anmoder Selvstændighedspartiets leder Geír Hallgrimsson om at danne ny regering.

4. – Efter det nordirske magtdelingsstyres sammenbrud med Brian Faulkners og hans unionistkollegers tilbagetræden 28/5 (se 13/5) offentliggør den britiske regering en hvidbog, hvorefter den nordirske befolkning skal vælge en forsamling med den opgave at udarbejde forslag til en ny forfatning for Nordirland, som kan finde bredest mulig tilslutning hos såvel katolikker som protestanter. Det fremhæves, at flertallet ikke skal kunne påtvinge mindretallet sin vilje; på den anden side skal mindretallet ikke have absolut veto. Lovforslag i overensstemmelse med hvidbogen vedtages af parlamentet og ophøjes 17/7 til lov. Indtil videre styres Nordirland fortsat direkte fra London.

Den vesttyske forbundsmin. for økonomisk samarbejde Erhard Eppler træder tilbage, fordi han ikke vil tage medansvaret for, at der i forbindelse med de alm. sparebestræbelser også sker en nedskæring af udviklingshjælpen. Den ledige post overtages 8/7 af Egon Bahr, der var min. u. p. i Willy Brandts regering dec. 1972–maj 1974.

5. – Portugals ministerpræsident Palma Carlos (se 1/5) anmoder statsrådet (bestående af militærjuntaens 7 medl., 7 medl. fra De væbnede styrkers (MFA's) koordinationsudvalg og 7 fortjenstfulde borgere) om udvidede fuldmagter. Han ønsker desuden præsidentvalg inden for 3 måneder for at styrke præsidentens stilling, udarbejdelse af en provisorisk forfatning og udsættelse af valg til 1976, så at midterpartierne kan få mulighed for at organisere sig. – 9. Statsrådet er enedes om, at ministerpræsidenten skal have lov til at udpege sine ministre uden indblanding fra præsidentens side, men har i øvrigt afvist Palma Carlos' ønsker, og denne demissionerer derfor og får følgeskab af vicemin.præs. Francisco de Sá Carneiro, forsvarsmin., oberstlt. Mário Firmino Miguel, indenrigsmin. Joaquim Jorge Magalhaes Mota og min. for økonomisk koordination Vasco Vieira de Almeida. – 11. Præsident Spinola afskediger hele regeringen. – 12. Præsidenten udnævner oberst Vasco dos Santos Gonçalves (53), et fremtrædende medl. af MFA og medl. af koordinationsudvalget, til ny ministerpræsident. Det er en udbredt opfattelse, at Spinola havde ønsket oberstlt. Miguel som min. præs., men har måttet bøje sig for MFA's modstand herimod. – 17. Af den nye regerings 17 kabinetsministre er 7 officerer og 10 civile, 8 havde ikke sæde i Palma Carlos' regering. Miguel fortsætter som forsvarsminister, men Magalhaes Mota afgiver indenrigsministeriet til oberstlt. Manuel da Costa Bras og bliver minister uden portefølje. To andre vigtige poster besættes ligeledes med militære: arbejdsministeriet med kapt. José Ignacio da Costa Martins og informationsministeriet med major José Sanches Osorio. I det hele taget præges regeringen af yngre venstreorienterede officerer fra MFA, specielt kan nævnes de to majorer, Vitor Manuel Rodrigues Alves og Eduardo Augusto de Melo Antunes, der begge bliver minister u. p. Socialistlederen Mario Soares fortsætter som udenrigsminister og kommunistlederen Alvaro Cunhal som min. u. p. – 18. Præsident Spinola erklærer, at ethvert forsøg på at undergrave disciplinen af nationen vil blive betragtet som forræderi mod frihed og demokrati. Min. præs. Gonçalves opfordrer alle politiske partier og grupper til at indstille den indbyrdes kamp og i fællesskab arbejde for at sikre demokratiet. – 24. offentliggøres en forfatningslov, der anerkender folkenes ret til selvbestemmelse og fastslår, at denne anerkendelse eventuelt indebærer accept af de oversøiske territoriers uafhængighed; de gældende bestemmelser om, at de er en bestanddel af det nationale territorium, ophæves. – 27. Præs. Spinola erklærer i en radio- og TV-tale til nationen, at Portugal nu er rede til at begynde magtoverdragelsen til befolkningen i Guinea, Mozambique og Angola.

Lederen af Nationalpartiet i New Zealand, der siden valgnederlaget 25/11 72 har været

i opposition, den 62-årige fhv. premiermin. John Marshall træder tilbage som formand for partiet og leder af dets parlamentsgruppe. Til hans efterfølger vælges 9/7 den 53-årige Robert Muldoon, der i perioden 1967–72 var finansminister under Sir Keith Holyoake og John Marshall.

7. – Ved en delvis fornyelse af Japans overhus lider regeringspartiet, de liberale demokrater, et nederlag, medens socialister og navnlig kommunister går frem. Valget gælder godt halvdelen, nemlig 130 af i alt 252 pladser, og partistillingen i overhuset efter valget er: Det liberal-demokratiske parti 126 mod hidtil 134 mandater, Japans socialistiske parti 62 (59), buddhistpartiet Komeito 24 (23), Japans kommunistiske parti 20 (11), Demokratiske socialister 10 (11) andre partier 1 (0) og uafhængige 9 (6). (I det gamle overhus var på valgtidspunktet 8 pladser ubesatte). Da regeringen kan regne med støtte fra 1 eller 2 uafh., har den stadig et knebent flertal i overhuset. – 12. Som følge af regeringspartiets nederlag træder vicepremiermin. og leder af miljøadministrationen Takeo Miki tilbage og får 16/7 følgeskab af finansmin. Takeo Fukuda og lederen af generaldirektoratet for administrativ ledelse Shigeru Hori. Miki og Fukuda er leder af hver sin fraktion inden for det lib.–dem. parti, og begge erklærer ved deres tilbagetræden, at de vil arbejde for en reform af partiet, hvis nederlag de giver premiermin. Tanaka skylden for. Miki afløses i miljøadministrationen af Matsuhei Mori, der er medlem af Mikis fraktion, udenrigsmin. Masayoshi Ohira bliver finansminister, og til ny udenrigsminister udnævnes Toshio Kimura, medens Horis post overtages af Kichizo Hosoda. Både Kimura og Hosoda tilhører Fukudas fraktion.

8. – Østrigs hidtidige udenrigsminister Rudolf Kirchschläger indsættes i embedet som forbundspræsident (se 23/6). Til ny udenrigsminister i Bruno Kreiskys regering, der i øvrigt fortsætter uændret, er udnævnt Erich Bielka-Karltreu, tidl. ambassadør i Paris og ligesom sin forgænger som udenrigsminister uden tilknytning til noget politisk parti.

Ved underhusvalget i Canada (se 8/5) genvinder premiermin. Pierre Trudeaus liberale parti flertallet, som det mistede ved sidste ordinære valg (se 30/10 72), idet det får 141 af i alt 264 mandater mod 109 i 1972. De progressive konservative (PC) under Robert Stanfield får 95 (107) mandater, Nyt demokratisk parti (NDP) – socialdemokrater – 16 (31), Réal Caouette's kreditparti (Ralliement des Créditistes) i Quebec 11 (15) og uafhængige 1 (2). De liberale forøger deres repræsentation i 7 af Canada 10 provinser, i Ontario alene med 19 mandater på bekostning af PC og NDP; i Quebec vinder de 4 mandater fra Créditist'erne, i British Columbia ligeledes 4 mandater, i de atlantiske provinser 3 og i Saskatchewan 2. PC bevarer sin dominerende stilling i Alberta, hvor det ligesom i 1972 besætter alle 19 pladser. I de 3 prærieprovinser Manitoba, Saskatchewan og Alberta vinder det i alt 2 mandater og i Br. Columbia 5. Derimod har det mandattab i Ontario på 15 og i de atlantiske provinser på 5. 12/7 foreligger en næsten fuldstændig stemmeoptælling. Herefter har de liberale fået 42.9 pct. af de afgivne stemmer, PC 35.6, NDP 15.6, Créditist'erne 5 og andre 0.9 pct.

9. – Retsplejeudvalget i Repræsentanternes Hus offentliggør udskrifter af lydbånd med samtaler i Det hvide Hus om Watergate-affæren. De nye udskrifter er på mange punkter forskellige fra de udskrifter af de samme båndoptagelser, som præsident Nixon stillede til rådighed 30/4, og synes at vise, at præsidenten aktivt har deltaget i bestræbelserne for at tilsløre Det hvide Hus' forbindelse med affæren. – 13. Det særlige senatsudvalg, som under ledelse af Sam Ervin har foretaget indgående undersøgelser af Watergateaffæren, offentliggør sin endelige rapport, der fylder 2.217 sider, samt en række henstillinger med det formål at hindre lignende skandaler i fremtiden. – 24. USA's højesteret afsiger enstemmigt en kendelse, hvorefter præsident Nixon skal udlevere 64 båndoptagelser fra perioden 22/6 72–4/6 73, idet retten forkaster Nixons påstand om »executive privilege« og ret til at tilbageholde beviser i en kriminalsag. Nixons advokat i Watergate-sagen James St. Clair erklærer, at præsidenten straks vil gå i gang med at efterkomme ordren om øjeblikkelig udlevering af lydbåndene. (Dommer J. Sirica havde 20/5 afsagt en kendelse om, at Nixon inden 30/5 skulle udlevere de 64 båndoptagelser, en kendelse, som Nixon 24/5 havde anket til appeldomstolen i District of Columbia, men den særlige anklager i Watergate-sagen Leon Jaworski havde straks efter Nixons appel anmodet høje-

steret om at afsige kendelse om udlevering af lydbåndene). – 27.–30. – Retsplejeudvalget i Repræsentanternes Hus vedtager 3 indstillinger om rigsretssag mod præsident Nixon. Den første vedtages med 27 (21 dem. og 6 rep.) mod 11 rep. I dette afsnit anklages Nixon for på forskellig måde personlig eller gennem underordnede og agenter at have forsøgt at sinke og hindre retslig efterforskning af indbruddet i Watergatebygningen 17/6 72. Det andet afsnit vedtages 29/7 med 28 stemmer mod 10. Anklagen her gælder magtmisbrug. For det sidste afsnit, der anklager Nixon for at have vist foragt for kongressen ved at undlade at aflevere bevismateriale, stemmer kun 21 (19 dem. og 2 rep.), imod stemmer 17, nemlig 15 rep. og 2 sydstatsdemokrater.

Christopher Mayhew, Labour MP siden 1951 og marineminister i Wilsons første regering indtil februar 1966, da han trådte tilbage, udmelder sig af Arbejderpartiet og indmelder sig i den liberale gruppe i Underhuset, der herefter tæller 15 medlemmer. Mayhew, der er EF-tilhænger, begrunder dette skridt med partiets radikalisering og afhængighed af fagforeningerne.

21. – 250 officerer ved 3. armekorps i Saloniki med korpsets øverstkommanderende, generalløjtnant Ioannis Davos som talsmand opfordrer Tyrkiet til at standse sine fjendtlige handlinger på Cypern (se 2/7) og ikke benytte det græske regimes uansvarlige og forbryderiske politik som påskud. Endvidere opfordres præsident Phaidon Ghizikis og lederne af de væbnede styrker til at sammenkalde et »råd til nationens frelse«, bestående af præsidenten, lederne af de væbnede styrker, ekskong Konstantin, den tidl. ministerpræsident Konstantin Karamanlis samt repræsentanter for de to store politiske partier (Den nationalradikale Union og Centrumunionen) og de nye politiske tendenser i landet, og med Karamanlis som formand med fulde beføjelser som stats- og regeringschef. Officererne foreslår, at Karamanlis sammen med præsident Makarios af Cypern og major Karoussos, som de kalder afdøde general Grivas' retmæssige efterfølger, over for Storbritannien og Tyrkiet skal fremsætte forslag om en øjeblikkelig løsning af Cypernkrisen, og at der inden 6 mdr. skal afholdes frie valg i Grækenland, og de retter en appel til Grækenlands allierede, især USA, om at afbryde hjælpen til regimet i Athen. – 23. Den græske regering under Adamantios Androutsopoulos træder tilbage. Præsident Ghizikis tilkalder og rådfører sig med 9 af Grækenlands før 1967 ledende politikere, bl. a. den tidl. min. præs. Panayotis Kanellopoulos, den liberale centrumspolitiker George Mavros, der for 2 mdr. siden er løsladt fra koncentrationslejren på øen Yaros, og den tidl. udenrigsmin. Evangelos Averoff-Tossizza. I mødet deltager også forsvarschefen, general Gregorios Bonanos, og de tre værnschefer. Præsident Ghizikis anmoder Karamanlis, der som leder af Det national-radikale parti var Grækenlinds ministerpræsident 1955–63, om at vende tilbage fra Paris, hvor han har levet i frivilligt eksil siden november 1963. Han ankommer til Athen tidligt om morgenen 24/7 med fly stillet til rådighed af den franske præsident og modtager præs. Ghizikis' opfordring til at danne ny civil regering – 24. I en radiotale til nationen nævner Karamanlis som den nye regerings første opgave af al magt at forsvare Cyperns uafhængighed og suverænitet og som den næste at skabe et ægte og progressivt demokrati med plads for alle grækere. Han betoner, at overgangen fra diktatur til demokrati er vanskelig, og at der er behov for politisk modenhed. – 26. Den fuldstændige ministerliste viser, at regeringen består af medlemmer af Det national-radikale parti og Centrumunionen samt en række fagfolk uden for partierne. De kendteste navne i regeringen er foruden Karamanlis George Mavros, der bliver udenrigsminister, og Evangelos Averoff-Tossizza, der overtager forsvarsministeriet.

25. – Den internationale domstol, som 17/8 72 havde afsagt foreløbige kendelser i fiskeristriden mellem Island og Storbritannien og mellem Island og Vesttyskland og bekræftet dem 12/7 73, afsiger med 10 stemmer mod 4 en dom, som går ud på at Island ikke var berettiget til at udelukke britiske og vesttyske fiskere fra området mellem 12 miles grænsen og 50 miles grænsen. Islands udenrigsmin. Einar Agustsson udtaler, at domstolen er ude af takt med tiden, og erklærer at Island vil fastholde 50 miles grænsen, men fortsat overholde den midlertidige overenskomst med Storbritannien (se 13/11 73). Han tilføjer, at Island inden længe håber at indføre en fiskerigrænse på 200 sømil.

30. – Ved alm. valg til Rhodesias parlament besætter premiermin. Ian Smiths parti Rhodesiske Front samtlige de hvides 50 pladser, medens Den afrikanske nationale kongres (ANC) får 6 af afrikanernes 8 valgte medlemmer. De to andre tilfalder en uafhængig, der støtter ANC og Centrumspartiet. Valget blev udskrevet efter at ANC's centralkomité 2/6 enstemmigt havde forkastet regeringens nyeste forslag til overenskomst om forfatningen, som var udarbejdet efter hemmelige forhandlinger med ANC's præsident biskop Muzorewa.

August 1974

1. – Den nye græske regering (se 21/7) erklærer forfatningen af 1968 med tillæg for ugyldig og sætter forfatningen af 1/1 1952 i kraft med visse ændringer, således suspenderes dens bestemmelser om statsformen, indtil spørgsmålet om monarki eller republik kan afgøres ved folkeafstemning eller af et nyvalgt parlament. (I fortalen til forfatningsdekretet lover regeringen hurtig genoprettelse af et frit demokratisk liv, hvor folket har ansvaret for sin egen skæbne). Regeringen får ret til at regere ved dekreter, indtil der er valgt et parlament, og bemyndigelse til at lovgive med tilbagevirkende kraft for at redressere forseelser mod den personlige og politiske frihed begået siden kuppet i 1967. Fremtidig skal de ledende officerer i de væbnede styrker udpeges af de civile myndigheder efter at det nationale forsvarsråd har haft lejlighed til at udtale sig, mens hidtil forsvarsrådet alene har udpeget officererne. – 8. Der offentliggøres et nyt forfatningsdekret, som garanterer de almindelige borgerrettigheder og domstolenes uafhængighed. Ved et andet dekret overføres den øverstkommanderendes beføjelser til forsvarsrådet, der foruden den øverstkommanderende består af ministerpræsidenten, forsvarsministeren, udenrigsministeren og ministeren for koordinering og planlægning. – 14. Den græske regering meddeler, at min. præs. Karamanlis har beordret de græske styrker til at trække sig ud af NATO-alliancen. Som begrundelse anføres NATO's manglende evne til at hindre Tyrkiet i at provokere en konflikt mellem to allierede. Ligesom Frankrig, der i 1966 trak sig ud af forsvarssamarbejdet i NATO, forbliver Grækenland som medlem af alliancens politiske organisation. – 16. Min. præs. Karamanlis afslår en indbydelse fra præsident Ford til forhandlinger i Washington med den begrundelse, at den fortsatte Cypern-krise ikke tillader ham at forlade Grækenland. – 19. Forsvarschefen, general Gregorios Bonanos, og hærens øverste chef, generalløjtnant Andreas Galatsianos, erstattes af general Dionysios Arboutzis hhv. generalløjtnant Ioannis Davos (se 21/7).

De ethiopiske væbnede styrkers komité arresterer den tidligere ministerpræsident Endalkatchew Makonnen (se 1/7). – 3. Den nye min. præs. Mikhail Imru danner regering med Zewde Gebre Selassie som udenrigsminister. Imru erklærer, at regeringens hovedopgave er afskaffelse af den økonomiske ulighed og bebuder indførelse af en ny forfatning. – 7. Ifl. forfatningskommissionens forslag skal Ethiopien være et konstitutionelt monarki. Ministerpræsidenten skal vælges af parlamentet for en 4-årig periode, og han skal alene være ansvarlig over for parlamentet. Der indføres kvindelig arvefølge, og valgretsalderen sænkes til 18 år. – 16. De væbnede styrkers komité opløser kejserens kronråd (hans personlige rådgivere), kronretten og hans særlige generalstab. – 17. anholdes chefen for kejserens livgarde, oberstløjtnant Tafesse Lema. – 26. Kejserens palads – jubilæumspaladset, der blev opført i 1955 i anl. af 25-året for Haile Selassies tronbestigelse – nationaliseres. – 30. Wollo provinsen, hvor mer end 100.000 mennesker opgives at være døde af sult, erklæres for katastrofeområde, og det meddeles, at der vil blive indført undtagelsestilstand i provinsen. General Andom, der for nylig er blevet udnævnt til forsvarsminister, har lovet, at hjælpen til det ligeledes tørkeramte Eritrea vil blive forøget. Eritreas 34 medlemmer i parlamentet har nedlagt deres mandater som protest mod de skiftende ethiopiske regeringers politik over for provinsen og støttes af ca. 50 af deres parlamentskolleger.

5. – Præsident Nixon indrømmer i en erklæring, som oplæses af hans vicepressechef, at han har tilbageholdt oplysninger om Watergate-affæren og at han allerede 23/6 72, 6 dage efter indbruddet i demokraternes hovedkvarter i Watergate-bygningen, drøftede »situationens politiske aspekter« med sin

daværende stabschef R. H. Haldeman. (Samtalen med H. findes på et af de efter højesteretsdommen 24/7 udleverede bånd (se 9/7) og en udskrift offentliggøres samme dag). Præsidenten beklager dybt, at han har tilbageholdt og i nogle henseender givet vildledende oplysninger om sin deltagelse i forsøgene på at tilsløre affæren, men fastholder, at han, så snart han var klar over kendsgerningerne, insisterede på undersøgelse til bunds og retsforfølgning af de skyldige. Han slutter med at udtale sin overbevisning om, at hans rolle i sagen ikke retfærdiggør hans fjernelse fra præsidentembedet. Erklæringen bevirker imidlertid, at også de republikanske kongresmedlemmer, der hidtil har støttet Nixon, kræver hans tilbagetræden eller rigsretssag. – 7. Efter indbydelse indfinder Hugh Scott og John Rhodes, ledere af det republikanske parti i Senatet, hhv. Repræsentanternes Hus, samt senator Barry M. Goldwater, tidl. rep. præsidentkandiat, sig i Det hvide Hus, hvor de har en samtale med Nixon. Goldwater udtaler til pressen, at præsidenten ikke har taget beslutning om, hvorvidt han vil træde tilbage. Ifl. pressen har de tre rep. politikere indtrængende opfordret Nixon til at træde tilbage og underrettet ham om, at han under en rigsretssag ikke kan regne med tilstrækkelig støtte i Senatet til at undgå afsættelse. Også udenrigsmin. Kissinger har en samtale med Nixon. – 8. I en TV-tale til nationen meddeler Nixon, at han har besluttet at træde tilbage som USA's præsident, idet det er blevet klart for ham, at hans stilling i Kongressen er så svækket, at han ikke kan fuldende sin embedsperiode, hvad han havde ønsket. Han udtaler sin dybe beklagelse af den fortræd, der måtte være øvet under de begivenheder, der har ført til hans beslutning. Han indrømmer, at nogle af hans vurderinger har været forkerte, men siger, at han altid har været overbevist om, at de var i nationens interesse. – 9. Udenrigsmin. Kissinger modtager præsident Nixons demissionsbrev, og straks efter aflægger vicepræsident Gerald R. Ford (61) ed som USA's 38. præsident. – 12. I sin første tale til Kongressen kommer præsident Ford navnlig ind på spørgsmålet om bekæmpelse af inflationen, som han kalder USA's offentlige fjende nr. 1. Han erklærer, at præsident Nixons udenrigspolitik vil blive fortsat. – 20. Præsident Ford nominerer Nelson A. Rockefeller (sønnesøn af John D. Rockefeller, grundlæggeren af Standard Oil), guvernør i staten New York 1958–73, som USA's vicepræsident. Valget skal godkendes af både Senatet og Repræsentanternes Hus.

8. – Våbenstilstandskommissionen for Cypern, der består af tyrkiske, græske og britiske officerer og medlemmer af UNFICYP, undertegner i Nicosia en overenskomst om våbenstilstandliniens forløb og afgrænsningen af sikkerhedszonerne, og den græskcypriotiske nationalgarde begynder derefter at rømme de tyrkiske enklaver. I Genève åbnes Cypern-konferencens 2. afsnit om Cyperns fremtidige forfatning af de tre garantimagters udenrigsministre: Callaghan, Storbritannien, Mavros, Grækenland, og Günes, Tyrkiet. USA og USSR er repræsenteret ved observatører, og 9/8 inddrages også repræsentanterne for de græske og de tyrkiske cyprioter, hhv. fg. præsident Klerides og vicepræsident Rauf Denktash, Günes og Denktash indtager det standpunkt, at forfatningen af 1960 ikke har gyldighed mere og kræver deling af Cypern, således at 30 pct. af territoriet tilfalder den tyrkiske befolkningsgruppe.Videre kræver de selvstyre for hver af befolkningsgrupperne under en centralregering, hvis beføjelser indskrænkes til forsvars-, udenrigs- og finanspolitik. Planen afvises af Grækenland og de græske cyprioter. 12/8 fremlægger Storbritannien og Tyrkiet hver en plan om oprettelse af selvforvaltningskontorer i Cypern, men Klerides erklærer, at planerne er uantagelige. – 13. Min.præs. Ecevit meddeler efter et kabinetsmøde, at Tyrkiet har givet Grækenland en frist på 24 timer til at acceptere Tyrkiets forslag om Cyperns fremtidige forfatning. I Genève kræver Mavros og Klerides konferencen udsat 48 eller 36 timer, men dette afvises af Günes, og konferencen slutter uden resultat. – 14. De tyrkiske tropper i Cypern åbner en ny offensiv; fra korridoren mellem Kyrenia og Nicosia støder de frem mod vest og øst under stadig svagere modstand fra nationalgarden. Mod øst besætter de 15/8 havnebyen Famagusta og behersker dermed hele den nordøstlige del af øen, og mod vest erobrer de 16/8 Morphou og rykker videre frem mod Lefka. Der kæmpes også i Nicosia. Efter at sikkerhedsrådet har vedtaget nye resolutioner om standsning af kamphandlingerne og genoptagel-

se af forhandlingerne i Genève meddeler min.præs. Ecevit 16/8, at de tyrkiske tropper på Cypern har indstillet skydningen og erklærer, at der ved de militære operationer nu er skabt grundlag for en forbundsstat med to adskilte autonome regioner og forvaltninger, hvad Tyrkiet hele tiden har anset for den eneste mulige løsning. Trods våbenstilstanden skyder tyrkerne på nogle punkter deres stillinger yderligere frem, og fg. præs. Klerides udtaler 17/8, at de tyrkiske tropper har besat mere end 40 pct. af øen. En talsmand for den cypriotiske regering anslår 20/8 antallet af flygtninge til 200.000 (af en samlet befolkning på ca. 630.000). – 18. Ecevit siger i en tale i TV, at udarbejdelsen af en forfatning og sikring af de to befolkningsgruppers rettigheder er den vigtigste opgave på Cypern; efter gennemførelsen af en varig ordning vil de tyrkiske tropper – måske med undtagelse af en garantistyrke – kunne trækkes bort fra Cypern. – 19. USA's ambassadør i Cypern Rodger Davies skydes ned af græske cyprioter. Udenrigsmin. Kissinger udtaler, at USA anser det for nyttigt, om Tyrkiet ville vise mere fleksibilitet og hensyntagen til de græske problemer og erklærer, at USA tillægger det traditionelle venskab med Grækenland stor betydning og i alle forhandlinger vil gøre sin indflydelse gældende for at der tages hensyn til Grækenlands ære og værdighed. På den anden side forudsætter USA, at dets allierede, incl. Grækenland, i egen interesse deltager i det fælles forsvar. – Udenrigsmin. Günes udtaler til Time at de tyrkiske cyprioter, der udgør 18 pct. af befolkningen, har krav på 30–40 pct. af arealet, da de fleste af dem er bønder. Han erklærer, at Tyrkiet ikke ønsker nogen »dobbelt Enosis«. – 21. Den græske udenrigsmin. Mavros anbefaler et jugoslavisk forslag, hvorefter Cyperns forfatningsretlige status skal garanteres af de 5 permanente medlemmer af FN's sikkerhedsråd samt en blokfri stat, f. eks. Jugoslavien, idet han anser garantitraktaten af 1959 for helt utilstrækkelig. – 22. Sovjetunionen foreslår i en regeringserklæring, at der til løsning af Cypern-problemet indkaldes en international konference inden for FN's rammer med deltagelse af konfliktens parter og sikkerhedsrådets 15 medlemmer. Det siges videre, at det bør overvejes, om også andre, især blokfrie stater bør deltage. 26/8 meddeler den græske regering, at den principielt kan acceptere Sovjetunionens forslag, medens en talsmand for det amerikanske udenrigsministerium samme dag erklærer, at foreløbige overjelser går ud på, at det vil være nytteløst at danne et større forum. – 28. Fg. præsident Klerides udnævner Ioannis Christophides, der blev styrtet ved kuppet 15/7, til udenrigsminister på ny. – 31. Den græske min.præs. Karamanlis erklærer, at Tyrkiet tager fejl, hvis det tror, at det uden fare for sig selv og verdensfreden kan beholde, hvad det har tilrevet sig ved vold og list.

17. – Det indiske kongrespartis kandidat Fakhruddin Ali Ahmed vælges til Indiens præsident.

26. – I Algier underskriver Portugals udenrigsmin. Mario Soares og major Pedro Pires for det Afrikanske parti for Guinea – Bissaus og de Kapverdiske øers uafhængighed (PAIGC) en overenskomst, hvorefter Portugal 10/9 anerkender Guinea-Bissaus uafhængighed de jure. De portugisiske tropper skal inden 31/10 have rømmet området. Hvad ang. de Kapverdiske øer, som PAIGC kræver indlemmet i republikken Guinea-Bissau, anerkender Portugal øernes befolknings ret til selvbestemmelse og uafhængighed.

27. – Lederen af Selvstændighedspartiet (S) Geír Hallgrimsson (se 2/7) danner ny islandsk regering i koalition med Fremskridtspartiet (F). De to partier har tilsammen 42 af Altingets 60 medlemmer. Regeringen består foruden statsministeren af flg.: Udenrigsmin. Einar Agustsson (F), finansmin. Matthias Mathiesen (S), fiskerimin. Matthias Bjarnasson (S), justits- og handelsmin. Olafur Johannesson (F), landbrugs- og trafikmin. Halldor Sigurdsson (F), industri- og socialmin. Gunnar Thoroddsen (S) og undervisningsmin. Vilhjalmur Hjalmarsson (F). Olafur Johannesson og Einar Agustsson var hhv. stats- og justitsminister og udenrigsminister i den foregående regering. – 29. Statsmin. Hallgrimsson erklærer i Altinget, at regeringen straks vil træffe forberedelser til udvidelse af fiskerigrænsen til 200 sømil. Videre fremhæver han, at Islands sikkerhed hviler på medlemsskabet i NATO, og at den nye regering går ind for, at USA skal beholde Keflavik-basen. – 30. Den isl. krone devalueres med 17 pct. (oven i en devaluering i maj på 5 pct.). Inflationsraten opgøres

til 43 pct., og regeringen går straks i gang med inflationsbekæmpende foranstaltninger.

31. – New Zealands premier- og udenrigsminister Norman Kirk (se 8/12 72) afgår ved døden i en alder af 52 år.

September 1974

2. – Nogle hundrede studenter demonstrerer i Addis Abeba mod kejseren og råber: »Hæng kejseren«. – 3. De væbnede styrker meddeler, at studenter og lærere skal sendes på landet for at bidrage til virkeliggørelsen af udviklingsprogrammet, således at levestandarden der kan nærme sig til byområdernes. – 4. Der meldes om nye arrestationer i Addis Abeba, bl. a. af kejserens privatsekretær. Det menes, at praktisk taget ingen i kejserens omgivelser nu er på fri fod. Ministerpræsident Imru oplyser, at kejserens provinsslotte, der for nogen tid siden er overtaget af staten, vil blive indrettet til skoler, sygehuse og velfærdscentre. Kejserpaladset i Addis Abeba vil blive indrettet til regeringskontorer. – 6. Et bryggeri i kejserens private besiddelse er blevet nationaliseret. – 8. De væbnede styrker beskylder kejseren for korruption. – 9. Et tidligere medlem af kejserens nu opløste kronråd arresteres, hvorefter kun 2 af kronrådets medlemmer er på fri fod. – 12. De væbnede styrkers koordinationsudvalg afsætter den 82 årige kejser Haile Selassie og indsætter en provisorisk militæradministration med forsvarsmin., general Aman Andom som chef, medens den hidtidige ministerpræsident Imru bliver informationsminister. Forfatningen sættes ud af kraft, og parlamentets to kamre opløses. Ethiopien skal være et indskrænket monarki, og kronprins Asfa Wossen (58), der lever i Schweiz, opfordres til at vende tilbage for at blive kronet. Alle medlemmer af den kejserlige familie, som befinder sig i Ethiopien, arresteres af militæret, og de arresterede medlemmer af den gamle regering vil blive stillet for en krigsret. – 18. Fagforeninger og studenter demonstrerer mod militæret. – 22. Det meddeles, at militærregeringen vil nedsætte en kommission, som skal udarbejde udkast til en ny forfatning og forslag til planer for valg af en folkelig regering.

3. – Andreas Papandreou (søn af grundlæggeren af Centrumunionen), der for nylig er vendt tilbage til Grækenland efter at have levet i eksil siden militærkuppet i 1967, danner et nyt parti, Den panhellenske socialistiske bevægelse. – 19. Regeringen Karamanlis vedtager en ny valglov, hvorefter et parti, der ikke opnår 17 pct. af de afgivne gyldige stemmer, ikke bliver repræsenteret i parlamentet. – 20. Andreas Papandreou kritiserer 17 pct.-klausulen i valgloven og Karamanlis' plan om at afholde valg allerede i midten af november, idet de forskellige politiske retninger derved ikke får tid til at organisere sig. – 85 tidligere deputerede fra Centrumunionen (CU), der ved det sidste valg før kuppet i 1967 var Grækenlands største parti, vælger viceministerpræsident og udenrigsmin. Georgios Mavros til formand for partiet. – 23. Den græske regering har tilladt oprettelse af politiske partier og politisk virksomhed og har også samtidig tilladt partier, der tidligere er blevet forbudt. Herefter er Grækenlands kommunistiske parti (KKE) tilladt. Det er for tiden splittet i to grupper, der bekæmper hinanden: Florakis' moskvatro gruppe og den uortodokse kommunisme, der ledes af Drakopoulos. Før et parti kan genoptage eller optage sin virksomhed, skal det hos den øverste domstol deponere en erklæring om, at dets principper udelukker enhver handling i retning af voldelig overtagelse af magten og omstyrtning af frie demokratiske statsformer. Ved en anden lov genindføres foreningsfrihed og brevhemmeligheden. – 26. Fire medlemmer af den græske regering danner et socialdemokratisk parti. Det drejer sig om finansmin. Ioannis Pesmazoglou, min. for off. arb. Alexander Mangakis, min. for kultur og videnskab Konstantin Tsatsos og en statssekretær Konstantin Alavanos. – 28. Ministerpræsident Karamanlis starter en politisk bevægelse under navnet Nyt demokrati, som skal samle »erfarne, sunde og nye progressive politiske kræfter.«

5.–6. – Den portugisiske regering forhandler i Lusaka (Zambia) med FRELIMO og 7/9 underskrives en overenskomst om øjeblikkelig våbenstilstand og fuld uafhængighed for Mozambique 25/6 1975 (13 årsdagen for FRELIMO's oprettelse). Indtil da skal Mozambique administreres af en overgangsregering, hvor FRELIMO besætter de fleste mi-

nisterposter. Hermed har den portugisiske regering uden folkeafstemning eller valg accepteret FRELIMO's krav om alene at repræsentere befolkningen i Mozambique. Reaktionen blandt den hvide befolkning mod overenskomsten med FRELIMO fører til en opstand, hvorunder radiostationen i Lourenço Marques og andre bygninger besættes. Opstanden nedkæmpes af de portugisiske tropper i hårde kampe med mange døde og sårede. – 19. Overgangsregeringen i Mozambique udnævnes. Dens chef er Joaquim Chissano (38), der har ledet et FRELIMO-kontor i Dar-es-Salaam, og den består i øvrigt af 6 repræsentanter for FRELIMO og 3, der er udpeget af den portugisiske højkommissær, admiral Victor Crespo. FRELIMO besætter posterne som indenrigs-, justits-, økonomi-, informations- og undervisningsminister. Hverken lederen af FRELIMO Samora Machel eller hans stedfortræder Marcelino dos Santos er medlem af overgangsregeringen. – 22. Ministerpræs. Chissano erklærer, at FRELIMO aldrig har bekæmpet portugiserne eller den hvide race, men alene kolonialismen. Om forholdet til Sydafrika, siger han, at han ikke vil forsøge at provokere den sydafrikanske regering. Regeringen opfordrer alle de hvide, der er flygtet til udlandet, og som ikke føler sig skyldige, til at vende tilbage. (Uofficielt menes ca. 25.000 personer flygtet til udlandet i de sidste 2 uger). Samora Machel erklærer over for diplomater fra Skandinavien og Østlandene i Dar-es-Salaam, at Mozambique vil blive en etpartistat. – 27. Præsident Spinola meddeler, at der umiddelbart efter afslutningen af våbenstilstand i Angola vil blive dannet en provisorisk regering, som skal omfatte repræsentanter for alle politiske grupper i landet, hvor der er flere befrielsesbevægelser og også splittelse inden for de enkelte bevægelser. Den provisoriske koalitionsregering skal udarbejde en valglov og forberede valg til en forfatningsgivende forsamling inden okt. 1976. Regeringen skal også klarlægge Angolas fremtidige forhold til Portugal.

6. – New Zealands arbejderparti vælger den hidtidige finansmin. Wallace Rowling (46) til leder efter afdøde premiermin. Norman Kirk (se 31/8), og 10/9 danner Rowling ny regering, der stort set består af de samme personer som hidtil, men delvis på andre poster. Rowling selv overtager ligesom før ham Kirk udenrigsministeriet, og sundhedsmin. Robert Tizard bliver finansminister og tillige vicepremierminister i st. for Hugh Watt, der bliver i regeringen som min. for off. arb. og udvikling. Forsvarsmin. Arthur Faulkner bliver arbejdsminister og boligmin. Bill Fraser forsvarsminister.

8. – Præsident Gerald Ford beslutter at benåde sin forgænger Robert Nixon for alle forseelser, som han har eller måtte have begået mod USA. Fords pressesekretær Jerald terHorst meddeler, at han som protest mod benådningen vil træde tilbage, og Ford kommer ud for stærk kritik p. g. a. benådningen. – 12. Ford meddeler, at han ikke agter at benåde de anklagede i Watergate-sagen inden retssagerne mod dem er afsluttet. Retssagerne mod Haldeman, Erlichman og Mitchell samt tre andre skal begynde 30/9. – 16. Præsident Ford udsteder betinget amnesti for folk, der har unddraget sig militærtjenesten og desertører fra Vietnamkrigen. Betingelserne er, at vedkommende melder sig til myndighederne, aflægger en troskabsed over for USA og aftjener en længere civiltjeneste. Desertører og militærnægtere i Canada og Sverige afviser tilbuddet, og også de amerikanske veteranorganisationer går imod amnestitilbuddet, omend af modsat grund.

14. – Der opstår en regeringskrise i Tyrkiet. Anledningen er, at Det republikanske Folkepartis koalitionspartner, Det nationale Redningspartis leder, viceministerpræsident Necmettin Erbakan har meddelt, at hans parti er imod Ecevits planlagte rejse til Skandinavien, der skulle begynde 18/9, idet det p. g. a. Cypernkrisen finder tidspunktet ubelejligt. Ecevit, der har udpeget en af sine egne partifæller i regeringen til at fungere som regeringschef under rejsen og forbigået viceministerpræsidenten, antyder, at han vil danne en mindretalsregering. – 18. Ecevit demissionerer, og præsident Korutürk anmoder ham om at danne ny regering. (Ifl. den tyrkiske forfatning kan ministerpræsidenten kun udskrive valg, hvis han 3 gange i løbet af 3 mdr. har lidt nederlag i parlamentet, eller hvis der i parlamentet er flertal for udskrivning af valg). – 30. Præsident Korutürk anmoder lederen af Retfærdighedspartiet, den tidl. ministerpræsident Suleyman Demirel, om at forsøge at danne regering, efter at Ecevit har frasagt sig opgaven.

16. – NATO-hovedkvarteret i Bruxelles meddeler, at general Alexander Haig (49), der var Nixons og senere præsident Fords stabschef i Det hvide Hus, efter indstilling fra Ford er udnævnt til øverstkommanderende for NATO-styrkerne i Europa. I NATO-kredse, især i Holland, har der været nogen modstand mod udnævnelsen, da Haig betragtes som en mand uden særlig militær erfaring.

23. – Senator Edward Kennedy (42) meddeler, at han i 1976 ikke vil modtage opstilling hverken til præsident- eller vicepræsidentposten. Beslutningen, som han kalder fast, endelig og ubetinget, begrunder han med hensynet til familien.

24. – Præsident Ford har udnævnt USA's NATO-ambassadør Donald Rumsfeld til at koordinere arbejdet i Det hvide Hus. Rumsfeld får ikke titlen stabschef som hans forgængere Haldeman og Haig, og hans funktioner er heller ikke så omfattende; ikke alle tråde løber sammen i hans hånd.

26. – Egyptens præsident Sadat, der også har været regeringschef, tager en ny regering i ed, hvis chef er den hidtidige viceministerpræsident Abdel Aziz Hegazi.

28. – I Portugal bøjer præsident Spinola sig for pres fra venstrekræfterne og forbyder i sidste øjeblik en demonstration af »det tavse flertal«, som han selv 20/9 har opfordret til at vågne op og sætte sig til modværge mod venstreekstremisterne. – 29. Efter et møde i statsrådet udsendes et communique, hvori det bl. a. hedder, at der er truffet aftale om at styrke og sikre fortsættelsen af demokratiseringsprocessen i de væbnede styrkers bevægelses (MFA's) ånd. – 30. Præs. Spinola meddeler i en TV-udsendelse, at han træder tilbage, og militærjuntaen udpeger generalstabschefen Costa Gomes som hans efterfølger. I sin tale retter Spinola en stærk kritik mod sine officerskolleger i MFA og tilkendegiver, at de kaotiske tilstande efter hans opfattelse fører Portugal i retning af et nyt diktatur, denne gang et venstrediktatur, og nye former for slaveri, der forberedes under en falsk friheds banner. I sin første tale som præsident lover Costa Gomes, at Portugal vil fortsætte afviklingen af kolonistyret og vedstå sine forpligtelser over for NATO. Han opfordrer til ro og orden og til at arbejde hårdt for at sikre friheden og demokratiet. Efter præsidentskiftet foretages en udrensning af militærjuntaen. Foruden Spinola fjernes luftvåbengeneralerne Diego Neto og Carlos Galvão de Melo samt armégeneralen Jaime Silveiro Marques. Tilbage i juntaen er herefter foruden Costa Gomes kun marineofficererne José Baptiste Pinheiro de Azevado og Antonio Alva Rosa Coutinho. Uofficielt meldes, at forsvarsmin. Mario Firmino Miguel og informationsmin. Sanches Osoro, der begge går for at stå Spinola nær, er trådt tilbage. I øvrigt er der foretaget en række anholdelser for påståede planer om et fascistisk modkup. Det kommunistiske parti hilser præsidentskiftet som en sejr for de demokratiske kræfter, medens socialistlederen Soares siger, at præsidentskiftet er af alvorlig betydning.

DANMARK

Juli 1974

1. – Af en statistik i Kommunal Håndbog fremgår, at 32 pct. af de 5.105 medlemmer i kommunalbestyrelser og amtsråd er offentligt ansatte. I amtsrådene er procenten 42, i primærkommunerne 31. Samme steds er det gnstl. personaleforbrug i amter og kommuner opgjort til 53 heltidsansatte pr. 1000 indbyggere.

5. – Departementschef i kulturministeriet Henning Rohde (64) er udnævnt til chef for Det kgl. Teater og Kapel fra 1/7 1975, da direktør Peer Gregaard har ønsket at træde tilbage.

Sekretær i Dansk Metalarbejderforbund Erik Andersen (43) er af arbejdsmin. Johan Philipsen udpeget som direktør for arbejdstilsynet fra 1/8. E. A. er næstfmd. i radiorådet og tidligere soc.dem. folketingsmand.

8. – Lrs. Philip Ingerslev beskikkes som forsvarer for folketingsmand, advokat Mogens Glistrup (se 12/6).

10. – Skatteeksperten, professor. dr. jur. Thøger Nielsen indvilliger i at lade sig beskikke som forsvarer for Mogens Glistrup ved siden af lrs. Ingerslev (se 8/7). Beskikkelsen sker 31/7.

11. – Landbrugsmin. Niels Anker Kofoed vil i EF's ministerråd protestere mod de støtteordninger for gartnerierhvervet, som med EF-kommissionens billigelse er indført i Holland, Vesttyskland og Storbritannien, og som har bragt de danske gartnerier i en vanskelig situation. Fra erhvervets side hævdes, at et tilskud på omkr. 100 mkr. til de 6.000 danske drivhusgartnerier er nødvendigt, hvis de ikke skal lukke til efteråret. Ministeren vil forsøge at få de andre EF-lande til at opgive støtteordningerne, evt. at få indført en fælles EF-ordning.

16. – Efter møder i EF's ministerråd udsender landbrugsministeren en erklæring, hvori han beklager EF's negative holdning til hans forslag vedr. støtten til gartnerierhvervet. Han oplyser, at han herefter vil tage skridt til en dansk støtteordning (se 11/7).

I en redegørelse til folketingets politisk–økonomiske udvalg udtaler justitsmin. Nathalie Lind, at regeringen kan udskyde påbegyndelsen af udbetalingerne fra den sociale pensionsfond, der skulle starte i 1976, uden at det medfører erstatningsansvar for staten.

18. – Der opnås enighed mellem landbrugsministeren og Erhvervsrådet for Gartneri og Frugtavl om statsgaranti for lån til gartnerierne på indtil 100 mkr. i banker og sparekasser. Løbetiden bliver 10 år, og staten skal forpligte sig til at betale den del af renten, som ligger over 6½ pct. p. a.

Forsvarsmin. Erl. Brøndum beslutter, at der ikke, som det oprindelig var tanken, skal eksproprieres 600 ha landbrugsjord til et øvelsesområde ved Antvorskov kaserne ved Slagelse, men kun 170 ha, og herudover skal der lejes 140 ha skov. En del af uddannelsen, der skulle foregå på øvelsesområdet, skal henlægges til Jægerspris.

26. – Færøernes associeringsaftale med EF godkendes af EF's ministerråd.

29. – Ifl. invalideforsikringsretten blev der i finansåret 1973–74 givet 14.337 nye invalidepensioner mod 20.141 i 72–73.

30. – Den soc.dem. politiker Hans Hækkerup, MF 1945–68, justitsmin. 1953–64 og derefter indenrigsmin. til 1968, afgår ved døden i en alder af 66 år.

August 1974

2. – Den franske premiermin. Jacques Chirac afslutter et officielt besøg i Danmark, hvorunder han har drøftet en lang række problemer med statsmin. Hartling og andre ministre, bl. a. udenrigsmin. Guldberg og handels- og økonomimin. Nyboe Andersen. Under et besøg på Bornholm hos landbrugsmin. Niels Anker Kofoed erklærer Chirac, at der ikke er grund til ængstelse for, at Frankrigs nationale støtteforanstaltninger for landbruget gradvis skal føre til en underminering af den fælles landbrugspolitik i EF; disse foranstaltninger er midlertidige og vil ikke blev gentaget. Der er enighed mellem den danske og den franske regeringschef om, at valutasamarbejdet i EF skal videreføres, men at den økonomiske og finansielle ligevægt i de enkelte lande først må genoprettes. Over for statsmin. Hartling understreger Chirac Frankrigs interesse i, at det danske luftvåben anskaffer franske Mirage jagerfly.

3. – Under et privat besøg i København har forbundskansler Helmut Schmidt en tre timer lang samtale med statsmin. Hartling og handels- og økonomimin. Nyboe Andersen på Marienborg. Over for pressen udtaler Schmidt, at Hartling og han tolker premiermin. Chiracs udtalelser således, at Frankrig på lidt længere sigt vil vende tilbage til samarbejdet i den europæiske »valutaslange«; det er dog vigtigt, at dette først sker, når der ikke længere er risiko for, at Frankrig atter må træde ud. Han erklærer, at Danmark, hvis det skulle blive nødvendigt, vil kunne opnå statslån i Vesttyskland.

Af et notat fra finansmin. Anders Andersen til folketingets politisk–økonomiske udvalg fremgår det, at antallet af ansatte i den off. sektor i halvåret nov. 1973–apr. 1974 trods personaleloft og ansættelsesstop er steget med 19.000 mod 8.000 i det tilsvarende halvår 1972–73. Det samlede antal off. ansatte er herefter 737.000.

6. – KF's gruppefmd. Poul Schlüter drøfter med statsministeren en konservativ plan om foranstaltninger til begrænsning af arbejdsløsheden og afværgelse af den truende erhvervskrise. Foranstaltningerne omfatter et særligt investeringsfradrag for nyinvesteringer i tiden 1/10 74–1/4 76, en forbedring af afskrivningsmulighederne på maskinind-

køb og køb på bindende kontrakt, øgede muligheder for at opnå eksportkredit, ændr. af prisloven og afskaffelse af fastprissystemet ved off. licitationer og en indkomstpolitik, således at skattelettelser fra 1/1 75 træder i stedet for forhøjelser af pengeindkomsterne. Det økonomiske grundlag for skattelettelsen skal skabes ved en reel begrænsning af de off. udgifter med mindst 5 mia. kr. med virkning senest fra 1/4 75.

8. – På et bestyrelsesmøde i A-pressen besluttes det at standse dagbladet Sønderjyden i Sønderborg og lukke trykkeriet i Erritsø inden årets udgang. Sønderjyden skal dog videreføres som lokaludgave af Aktuelt. Som begrundelse anføres omkostningsstigninger, og det tilføjes, at lukningen er nødvendig for at sikre den fortsatte bestået af dagbladene Aktuelt, Ny Dag (Nakskov) og Bornholmeren (Rønne).

16. – Reguleringspristallet for juli er opgjort til 138,2 og udløser 3 dyrtidsportioner (ved indeks 130, 133 og 136). Økonomimin. Nyboe Anderstn udtaler, at uden den omkostningsdæmpende ydelse (se 8/2) ville der uden tvivl være blevet udløst en 4. portion ved indeks 139.

LO's skatteudvalg afgiver en delbetænkning om en skattereform med udgangspunkt i en momsforhøjelse på 5 pct. og en reduktion af statsindkomstskattens provenu med 10 mia. kr. Et hovedpunkt er, at indkomstskatten skal beregnes af bruttoindtægten, idet fradragene bortfalder og erstattes delvis af et fradrag i skatten på 4.300 kr. for hver skatteyder. Herved skal opnås, at de laveste indtægter får kompensation for momsforhøjelsen og herudover en lettelse i indkomstskatten. Bruttoindtægter op til 60.000 kr. vil efter forslaget i en kommune med landsgennemsnitligt skattetryk blive beskattet med 37 pct., de næste 20.000 kr. med 50 pct. og resten med 65 pct. Endelig betænkning vil foreligge til LO's kongres i 1975.

17. – Det soc.dem. dagblad Demokraten i Århus, der i 1971 ved omlægningen af A-pressen i øvrigt til en forretningsmæssig enhed overgik til et særligt aktieselskab, udsender sit sidste nummer, efter at det har vist sig umuligt at skaffe tilstrækkelig kapital fra LO til at fortsætte. Den soc.dem. dagspresse i Danmark består herefter af Aktuelt, Ny Dag og Bornholmeren (se 8/8).

19. – Regeringen indleder fortrolige drøftelser med S om skattereform og offentlige besparelser.

21. – Udlånsloftet for banker og sparekasser hæves med 2,3 mia. kr. eller ca. 3 pct. til ca. 78 mia. kr. Samtidig udvides adgangen til at optage lån i udlandet.

24. – S fremlægger en helhedsplan med partiets syn på indkomstpolitik, skattereform og besparelser i statens udgifter. Indkomstpolitikken skal omfatte alle former for indkomst, og der foreslås ens dyrtidsportioner for alle og økonomisk demokrati i en solidarisk og effektivt virkende form. En lettelse af indkomstskatten må indgå i en indkomstpolitisk løsning, og det er endvidere en forudsætning, at indkomstpolitikken forhandles med arbejdsmarkedets organisationer. Helhedsplanen regner med en momsforhøjelse på 5 pct., indgreb over for 0-indkomster og bedre skattekontrol, og der foreslås beskatning af pengeinstitutternes rentemarginer, skærpet kapitalvindingsafgift og på længere sigt produktionsafgifter til yderligere aflastning af indkomstskatten. M. h. t. besparelser må de statslige budgetter i de kommende 3 år ikke vokse med mere end hvad der svarer til pris- og lønstigningen. For at genskabe den fulde beskæftigelse foreslås bl. a. lempelse af kreditpolitikken, men samtidig skal der indføres mere effektiv styring af kapitalen. Og boligforligets aftale om 40.000 nye boliger om året må sikres gennemført.

26. – Til at afløse Københavns hospitalsborgmester Edel Saunte (S) vælger den soc.-dem. gruppe i borgerrepræsentationen og formændene for partiets 17 vælgerforeninger i Kbh. gruppens ordfører Niels Alsing Andersen.

30. – Tremandsudvalget om beskatning af 0-indkomster (se 23/5) afgiver betænkning. Et generelt indgreb i retning af at lægge privatforbruget til grund for beskatningen i alle tilfælde, hvor det overstiger årets skattepligtige indtægt, er efter udvalgets opfattelse uacceptabelt, da det vil føre til en gentagen indkomstbeskatning af den del af tidligere års opsparing, som forbruges i en sådan situation, og heller ikke andre indgreb synes mulige uden en meget vidtgående reform af skattesystemet. Fhv. finans-

min. Grünbaums lovforslag (se 28/2), der alene tager sigte på den del af indtægtsnedbringelserne, der skyldes afskrivningsreglerne m. v., vil efter de undersøgelser, udvalget har foretaget, kun berøre en lille del af de skatteydere, som må antages i særlig grad at have nedbragt indtægten, mens mange flere har nedbragt indtægten på andre måder, som forslaget ikke rammer. Udvalget kan derfor ikke anbefale, at lovforslaget vedtages i den foreliggende form, men udvalgets flertal har skitseret en anden udformning, hvorved man har søgt at afhjælpe de væsentligste mangler ved forslaget.

September 1974

1. – Partiet Venstres 2 dages landsmøde slutter med genvalg af statsmin. Hartling og cand. polit. Henning Christophersen, MF, hhv. som formand og næstfmd.

Der er på mødet alm. tilfredshed med regeringen, selv om enkeltheder i dens skatte- og spareplaner møder kritik. Flere talere advarer mod valg og udtaler ønske om »det bredest mulige samarbejde over midten«. Statsministeren svarer, at det ikke er ham, men de andre, der taler om valg, og at der ikke er brug for nogen valgkamp. Regeringen må dog tage konsekvenserne, hvis den en dag ikke øjner mulighed for at gennemføre sin politik.

Økonomimin. Nyboe Andersen bebuder en halvering af inflationsraten, der nu er 15 pct., i 1975; i modsat fald vil det for alvor gå ud over beskæftigelsen.

Partisekretær Kurt Sørensen oplyser på landsmødet, at flere års stærk nedgang i partiets medlemstal er afløst af fremgang. Der har i 1974 været en tilgang, som har opvejet tilbagegangen på 1.600 i 1973. Ved årsskiftet havde partiet 112.577 medlemmer og var dermed det parti, der forholdsvis havde flest organiserede vælgere.

RV's politiske ordfører, den 35-årige cand. jur. Niels Helveg Petersen, nedlægger sit folketingsmandat pr. 1/10 for at tiltræde en stilling som den danske EF-kommissær Finn O. Gundelachs kabinetschef.

2. – Dansk Arbejdsgiverforening og LO må opgive at nå til enighed om en fælles henvendelse til regeringen. DA's formand Leif Hartwell udtaler, at man i DA ønskede at arbejdsmarkedets parter ved en fælles erklæring skulle sætte skub i skattereformen, så man vidste, hvor man stod, når der skal forhandles overenskomster.

5. – Ifl. Det økonomiske Råds formandskabs rapport til rådets møde 10/9 ville det samlede resultat af uændret gennemførelse af regeringens skattereform, besparelser og momsforhøjelse blive en forøgelse af ledighedsprocenten med ca. én oven i de ca. 6 pct., som må forventes i 1975, og en formindskelse af betalingsbalanceunderskuddet med ca. 1/2 mia. kr. Der peges på, at omkostningsniveauet i forhold til udlandet eventuelt kan reduceres gennem en effektiv indkomstpolitik, måske kombineret med en devaluering, som imidlertid vil have uheldige fordelingsmæssige virkninger, bl. a. i hens. til at skabe øget inflation på ejendomsmarkedet. V's politiske ordfører Henning Christophersen gør over for rapporten bl. a. gældende, at formandskabet ser bort fra, at regeringen under forhandlingerne om skattereformen har gjort det klart, at den ønsker ført en beskæftigelsesfremmende politik, f. eks. ved lempelse af kreditpolitikken. – Økonomimin. Nyboe Andersen udtaler til bladet Handel, at det forekommer ham naturligt, om regeringen blev repræsenteret i rådet på en rimelig måde. – 7. CD taler om unødig politiseren i rapporten og bebuder forslag om, at rådet enten afskaffes eller underlægges folketinget. – 10. På mødet i Det økonomiske Råd er der overvejende stemning mod en devaluering af kronen.

RV fremlægger et kompromisforslag med en nedsættelse af indkomstskatten på ca. 8,5 mia. kr., besparelser på 7,5 mia. kr. i 1975-priser (5,4 mia. kr. i 1973-priser) samt omlægning af visse off. udgifter på i alt 850 mkr., men ingen momsforhøjelse.

7.–8. – På Socialdemokratiets årsmøde erklærer partiets formand, fhv. statsmin. Anker Jørgensen, at sammenbruddet af forhandlingerne med regeringen ikke skyldes uenighed om detaljer i lovtekster eller nuancer, men et sammenstød mellem to vidt forskellige livsholdninger. Han opfordrer mødedeltagerne til at være forberedt på valg og får stærk tilslutning. Per Hækkerup opfordrer til nye forhandlinger, idet han spørger: Hvor tør regeringen forspilde muligheden for en indkomstpolitik? Mødet vedtager en udtalelse, hvori det bl. a. hedder, at S har i handling vist, at man vil tage

et ansvar. I de aktuelle forhandlinger har de strakt sig vidt, og de vil heller ikke i fremtiden sige nej til forhandling, men i den aktuelle situation er det den økonomiske helhedsplan (se 24/8), der er løsningen.

12. – I folketingets første møde efter sommerferien fremsætter finansmin. Anders Andersen forsl. om ændr. af l. om sømandsskat, som har til formål at tilpasse loven til regeringens skattereformforslag (se 8/5). Endvidere foreslås det særlige fradrag for søfolk, som sejler i udenrigsfart, forhøjet fra 450 kr. til 600 kr. om måneden. Finansministeren fremsætter endvidere forslag om at fastsætte udskrivningsprocenten for kalenderåret 1975 til 90, hvilket svarer til de forudsætninger, der er lagt til grund for provenuberegningerne i skattereformforslaget.

Boligmin. Johan Philipsen fremsætter forsl. om ændr. af l. om boligsikring (se 14/6), idet det har vist sig, at den omberegning af ydelsen, der skal finde sted pr. 1/10, vil medføre større nedgang i ydelserne end forudsat. Forslaget går ud på at mildne overgangen pr. 1/10 ved at sænke indkomstgrundlaget med 5 pct. og forhøje den nye boligsikringsydelse med 10 pct.

DKP fremsætte forsl. til beslutn. om ændringer i boligsikringsloven. 1. beh. 13/9 sammen med boligministerens lovforslag.

Regeringen og S opgiver efter langvarige forsøg at nå til enighed om en skatte- og udgiftsreform. En væsentlig årsag til at forhandlingerne strander, er S's beskæftigelsespolitiske oplæg, der betyder, at de går imod begrænsningen af bygge- og anlægsvirksomheden og kræver en rentesikringsordning for byggeriet og selektive kreditter til erhvervslivet.

DASF (Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund) indleder en ugelang kongres. Forbundsformand Ejler Sønder bebuder store lønkrav ved de forestående overenskomstforhandlinger og siger, at overenskomstspørgsmålet skal løses gennem forhandlinger mellem arbejdsmarkedets parter og uden politiske indgreb. LO's formand Thomas Nielsen siger i sin tale ved kongressens åbning, at LO er parat til på en positiv måde at deltage i forhandlingerne om en eventuel indkomstpolitik. I sin tale til kongressen 16/9 siger fhv. statsmin. Anker Jørgensen, at en indkomstpolitisk løsning kun undtagelsesvis må anvendes, og hvis en sådan løsning kommer på tale, må økonomisk demokrati være en del af den. 17/9 vedtager kongressen et forslag fra Murerarbejdsmændenes Fagforening i Århus, hvorefter politiske bevillinger fra DASF fremtidig skal fordeles mellem arbejderpartierne i folketinget (S, SF og DKP) i forhold til deres mandattal. Hidtil har kun S fået støtte fra forbundet. Kongressen forkaster et forslag om, at forbundet skal arbejde for Danmarks udmeldelse af EF, men vedtager en udtalelse om, at fortsat medlemskab i EF bør tages op til vurdering, og Ejler Sønder, der i sin beretning havde en meget positiv omtale af EF, meddeler, at han vil henstille til regering og folketing, at der nedsættes et uvildigt udvalg, som skal undersøge fordele og ulemper ved dansk medlemskab såvel økonomisk som socialt og kulturelt. Kongressen vedtager med stort flertal, at forbundet for fremtiden skal hedde Specialarbejderforbundet i Danmark, forkortet SiD.

13. – Fkt. foretager 2. beh. af forsl. om ændr. af udskrivningsloven og forsl. om ændr. af forsk. lovbestemmelser om skattemæssige fradrag og særskilt beskatning af medhjælpende hustruer, begge fremsat 8/5. Ved afstemningen forkastes forslaget om afskaffelse af lønmodtagerfradraget på 2.000 kr. og det dermed sammenhængende forslag om en ekstra skattepligtig indtægt for selvstændige erhvervsdrivende på 2.000 kr. Ligeledes forkastes forslaget om, at kun 50 pct. af de første 4.000 kr. i renteudgifter skal være fradragsberettiget.

I folketingets politisk-økonomiske udvalg går V, CD og KrF i en fælles udtalelse ind for skattelettelser på 10 mia. kr., besparelser på 4,6 mia. 1973-kroner og forhøjelse af momssatsen fra 15 til 20 pct.

18. – De seks partier, V, RV, KF, CD, KrF og DR (der i fkt. er repræsenteret ved 84 af i alt 179 medl.), bliver enige om en skatte- og udgiftsreform m. m. Herefter sker der ingen momsforhøjelse, men finansieringen af en indkomstskattelettelse på 7 mia. kr. skal udelukkende ske ved besparelser på statens budget og takstforhøjelser. Desuden regnes der med, at kasseoverskuddet formindskes, så det kun bliver 2 mia. kr.

Forliget vedr. statsindkomstskatten indeholder flg. punkter: Personfradraget, der omdannes til et nedslag i skatten, sættes til

9.000 kr., for enlige pensionister dog 17.000 kr., lønmodtagerfradraget (2.000 kr.) bevares, det samme gælder rentefradragsretten, hvorimod hustrufradraget afskaffes. Af de første 50.000 kr.'s indkomst skal der betales 16 pct. i statsskat, af de næste 40.000 32 pct., og af resten 44 pct. Kildeskattens udskrivningsprocent nedsættes fra 91 til 90. Den samlede skat i en gennemsnitskommune bliver 38,8 pct. af de første 50.000 kr., 53,2 pct. af de næste 40.000 kr. og 64 pct. af resten.

Besparelserne, der er opnået enighed om, er opgjort til 6,7 mia. kr. i 1975-priser, ca. 5 mia. kr. i 1973-priser. I 1973-priser fordeler de sig således: Statslige bygge- og anlægsarbejder 820 mkr., rammebelagte udgifter 500 mkr., lovreserven 670 mkr., ungdomsydelse 200 mkr., begrænsning af børnetilskud 800 mkr., statsgaranterede lån til uddannelsessøgende i st. f. statslån 300 mrk., betalingsordning for Rigshospitalet 150 mkr., sygehusafgift på bilforsikringer 250 mkr., ændrede medicintilskud 90 mkr., yderligere besparelser i sundhedssektoren 160 mkr., frivillig udsættelse af folkepensionsalder 65 mkr., ophævelse af tilskud til nedsættelse af prisen på smør, ost og piskefløde 220 mkr., begrænsning af statsrefusion til folkebibliotekerne 30 mkr., forhøjet deltagerbetaling til hobbybetonet fritidsundervisning 15 mkr., begrænsning af undervisningsministeriets reserver 25 mkr., reviderede normeringskrav, ændrede klassekvotienter og øget produktivitet i den off. sektor 350 mkr., begrænsning af statens arealkøb til fritidsformål 12,5 mkr., forhøjelse af takster for Bornholmstrafikken 12,5 mkr., beskyttelsesrum i land- og mindre bebyggede områder 20 mkr., adgangsbegrænsning ved seminarierne 5 mkr., mere effektiv inddrivelse af børnebidrag 35 mkr., ændret statsrefusion og omlægning af trangsbestemte ydelser 25 mkr. og forhøjelse af jernbane- og posttakster 260 mkr.

Partierne er enige om, at der skal findes yderligere besparelser, bl. a. ved udskydelse af udbetalingerne fra den sociale pensionsfond, og at der skal gennemføres en afgift på lystbåde, ligesom en afgift på privat elforbrug skal overvejes. En sådan el-afgift på 5 øre pr. kWh anslås at ville kunne indbringe 400 mkr.

For at imødegå stigningen i ledigheden har partierne bl. a. aftalt, at investeringsrammerne for kommuner og amtskommuner med særlig høj ledighed øjeblikkelig kan lempes, og der tilstræbes en yderligere lempelse af kreditpolitikken. Regeringen skal i samråd med Nationalbanken og Realkreditrådet søge at komme frem til en lempelse af den gældende aftale om udmåling af realkreditlån for boligbyggeri igangsat efter 1/10 1974. Over tillægsbevillingsreserverne skal om fornødent gives bevillinger til specialarbejderskolerne og andre former for uddannelse på arbejdsmarkedet, og de statslige midler, der står til rådighed for Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk, kan øges, hvis der er særligt behov.

To dage forinden 6-parti forliget er forhandlinger, hvori foruden V, KF, CD, KrF og DR også FP deltog, brudt sammen på FP's krav om en skattefri bundgrænse på 19.000 kr. og på spørgsmålet om fradrag i skat eller indkomst. Glistrup udtaler efter sammenbruddet, at FP heller ikke er begejstret for en el-afgift på 10 øre pr. kWh eller for en momsforhøjelse.

19. – På malerforbundets kongres besluttes, at S ikke længere skal have monopol på forbundets økonomiske støtte. Ligesom murerforbundet og Specialarbejderforbundet i Danmark (se 12/9) vil nu også malerforbundet dele den økonomiske støtte forholdsmæssigt mellem S, SF og DKP.

20. – Ved 3. beh. af lovforslagene om ændr. af udskrivningsloven og af forsk. lovbestemmelser om skattemæssige fradrag og særskilt beskatning af medhjælpende hustruer vedtages en række ændringsforslag, som bringer lovforslagene i overensst. med 6-parti forliget af 18/9.

Allerede under forhandlingen om ændringsforslagene fremsættes der 3 dagsordensforslag, der udtaler mistillid til regeringen. Kjeld Olesens (S) dagsordensforslag begrunder mistilliden med, at regeringens politik ikke garanterer en effektiv bekæmpelse af den voksende arbejdsløshed og af erhvervslivets stagnation, og at regeringens spareplan indeholder forslag, der især rammer de økonomisk svage grupper. Dernæst fremsætter Glistrup (FP) forslag om, at fkt. skal udtale sin mistillid til regeringen, fordi den klart har begået løftebrud ved at svigte sit tilsagn om at sætte sin eksistens ind på at opnå indkomstskattelettelser i 1975 på omkring 10 mia. kr. overensstemmende med herom indgået aftale, og fordi den har til-

rettelagt sommerens politiske virke på en sådan måde, at arbejdsmarkedets forhold er forkludrede med den følge, at der forestår betydelig arbejdsløshed og store vanskeligheder for løsningen af overenskomstsituationen. Og endelig lyder et dagsordensforslag af Ømann (SF) kort, at fkt. udtaler mistillid til regeringen p. g. a. de forelagte skatte- og besparelsesforslag og regeringens manglende indsats i beskæftigelsessituationen. Da S ikke vil stemme for FP's dagsordensforslag og FP ikke for det socialdemokratiske, forkastes de begge med hhv. 112 stemmer mod 62 (S, SF og DKP) og 149 stemmer mod 27 (FP); for SF's forslag stemmer 62 (S, SF og DKP) medens 113 stemmer imod.

Under behandlingen af udskrivningslovforslaget som helhed fremsætter Knud Jespersen (DKP) det fjerde dagsordensforslag, hvorefter fkt. konstaterer, at partier repræsenterende et flertal har udtalt mistillid til regeringen, og opfordrer regeringen til at drage de parlamentariske konsekvenser heraf. Kjeld Olesen erklærer, at S kan stemme for dette forslag, og det samme anbefaler Glistrup, men Jens Erik Klausen, FP, meddeler, at de er nogle stykker i hans parti, som står fast på det, de blev valgt på, nemlig at de ønskede skattelettelser og besparelser på det offentliges budget, og som derfor ikke kan stemme for det kommunistiske forslag. Ved afstemningen, der efter begæring af Poul Schlüter foretages ved navneopråb, stemmer 4 FP-medlemmer, nemlig foruden Klausen, Jens Peder Bodart, Niels Vestergård Eriksen og Ingeborg Gjerding imod dagsordensforslaget, der forkastes med 90 stemmer (V, RV, KF, CD, KrF, DR, U, grønlænderen Rosing og de 4 FP) mod 85 (S, FP, SF og DKP). To færinger, republikaneren Erlendur Patursson og Johan Nielsen, der er medl. af den soc.dem. folketingsgruppe, stemmer ikke, og to (grønlænderen Lars Emil Johansen og soc.dem. Søgaard) er fraværende. Udskrivningslovforslaget vedtages derefter med 88 stemmer (forligspartierne samt Klausen, Vestergård Eriksen og Gjerding) mod 40 (FP, SF og DKP), medens 47 (S og Bodart, FP) undlader at stemme.

Endvidere færdigbehandler fkt. forsl. om ændr. af forsk. lovbestemmelser om skattemæssige fradrag og særskilt beskatning af medhjælpende hustruer, der vedtages med 88 stemmer mod 41, 48 undlader at stemme, forsl. om ændr. af 1. om sømandsskat, der vedtages enstemmigt (8 undlader at stemme) og forsl. til l. om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1975, der vedtages med 128 stemmer mod 31, medens 11 (SF) undlader at stemme.

Fkt. færdigbehandler endelig det soc.dem. lovforslag om ændr. af ligningsloven vedr. beskatning af 0-indkomster (se 28/2). Efter at der uden afstemning er vedtaget nogle ændringsforslag i overensst. med skatteekspertudvalgets betænkning (se 30/8) – bl. a. skal beskatning af privatforbruget ikke i noget tilfælde kunne finde sted, når det er under 50.000 kr., modsat hvad der i visse tilfælde kunne ske efter det oprindelige lovforslag – vedtages det ændrede lovforslag med 103 stemmer (S, de fleste RV, CD, SF, KrF, DKP og DR) mod 28 (FP), medens 42 (V, KF og de radikale Gudme og Dagmar Andreasen) undlader at stemme.

EF-forliget om en generel forhøjelse af landbrugets mindstepriser med 5 pct. vil medføre en forhøjelse af fødevarepriserne i Danmark med 1,5 pct., hvilket svarer til en stigning i reguleringspristallet på 0,35 point. Landbrugets merindtægt bliver ca. 540 mkr., hvoraf 360 mkr. er en ekstra valutaindtægt for landet.

21.–22. – På Fremskridtspartiets stiftende landsmøde vedtages et udkast til vedtægter, der er udarbejdet af Mogens Glistrup, med 187 stemmer mod 112. Glistrup, der ikke ønsker at være partiformand, bliver med akklamation valgt til livsvarigt honorært medlem af hovedbestyrelsen, og til formand vælges den 37-årige ingeniør Ulrik Poulsen, Lønholt ved Fredensborg. Et medl. af FP's folketingsgruppe Finnur Erlandsson beder landsmødet tage stilling til, om det billiger eller misbilliger de 4 »udbryderes« afstemning i fkt. 20/9, men såvel Glistrup som gruppeformanden Palle Tillisch mener, at det er et spørgsmål, som hører hjemme i folketingsgruppen. Klausen, Vestergård Eriksen og Ingeborg Gjerding erklærer, at de bryder med partiet og vil søge ind i et andet parti.

23. – FP's repræsentant i folketingets præsidium Svend Bay udtaler til Morgenavisen Jyllands-Posten, at han ikke er i tvivl om, at Jens Erik Klausen har fået noget for at stemme imod den kommunistiske dagsorden. Klausen oplyser, at Bay har ringet ham op og sagt, at han er villig til at dementere

hvert ord, hvis Klausen bliver i FP. I radioavisen bekræfter Bay dette, men fastholder sin beskyldning for korruption.

25. – På et møde i det udenrigspolitiske nævn godkender et flertal efter en redegørelse af den fg. udenrigsminister, statsmin. Hartling, at Danmark i FN stemmer for forslaget om en EF-observatør. SF, DKP og DR går imod. Markedsudvalgets pålæg til udenrigsmin. Guldberg om at søge ansøgningen fra EF trukket tilbage er hermed bortfaldet.

Fra et meget langvarigt møde i FP's folketingsgruppe udsendes en erklæring, hvoraf det fremgår, at de 4 »udbrydere« fortsat er medlemmer af gruppen. Det hedder videre, at hele gruppen understreger ethvert folketingsmedlems grundlovssikrede ret til at stå frit i alle afstemninger, i særdeleshed i spørgsmål, der kan angå den nuværende regerings fald, samt i tilfælde af samvittighedsafgørelser. Da Svend Bays person er bragt så stærkt ind i drøftelserne, afstår han fra at stille op ved det kommende valg til folketingets præsidium.

27. – Mellem Nationalbanken og Danske Bankers Fællesrepræsentation er der truffet aftale om, at der skal oprettes et særligt organ, som skal lette finansieringen af langfristede eksportkreditter på vilkår, der nogenlunde svarer til en række andre landes. I afventen af instituttets etablering gennemfører Nationalbanken en række lempelser i bankens genbelåningsordning for eksportkreditter med en løbetid på over 2 år, som bevilges af bankerne f. o. m. 30/9. Bl.a. nedsættes belåningsrenten indtil videre fra 9 til 8 pct., endvidere vil det pengeinstitut, der yder eksportkreditten, efter ansøgning til Nationalbanken opnå dispensation fra udlånsloftet f. s. v. angår den del af kreditten, som Nationalbanken har givet tilsagn om at ville genbelåne.

28.–29. – På KF's landsrådsmøde vælges partiets gruppeformand i fkt. Poul Schlüter til ny landsformand efter Erik Haunstrup Clemmensen (se 25/1). Fhv. forsvarsmin. Knud Østergaard, der var indstillet til posten af de konservative i Nordjylland, tager sin kandidatur tilbage, og valget af Schlüter sker med akklamation. På mødet giver lrs. Kr. Mogensen udtryk for bekymring for partiets fremtid, Lembourn, MF, foreslår valg i enmandskredse, at fkt. ikke skal kunne opløses i valgperioden og at partier, der får gennemført en mistillidsdagsorden mod regeringen, skal påtage sig regeringsansvaret. Folketingsgruppens næstformand Ib Stetter opfordrer statsministeren til at overveje at optage andre partier i regeringen. – Statsmin. Hartling afviser dette: Skulle der være mening i en regeringsomdannelse, skulle der kunne dannes en flertalsregering, og dette lader sig ikke gøre.